

OP ZOEK NAAR JOODSE NABESTAANDEN

De karaf van Simmeren

In 1943 kochten mijn ouders een karaf van de Joodse familie Simmeren. Later wilde ik die teruggeven. Dat is een intensieve en soms ook aangrijpende zoektocht geworden.

door HENK DE GANS

4 APRIL 1995

Bij een nationale herdenking in de Hollandsche Schouwburg in Amsterdam zie ik grote zwarte plaquettes met familienamen van vermoorde Joden. Mijn oog valt op de naam Zimmern. Zo heetten toch onze burens van Anton Mauvestraat 16 in Amersfoort? O nee, het was Simmeren. Die naam staat er ook bij.

Vaag staat me bij dat ik hen als jongetje van vier heb zien vertrekken uit hun huis naast het onze. Ik stond voor het raam van de grote bovenkamer aan de straatkant. Het beeld dringt zich op van twee vrouwen die huilend

De karaf van de familie Simmeren (Museum Flehite/
foto: Ep de Ruiter)

heen en weer lopen tussen een auto op straat en de voordeur van hun huis. Ze hebben lange japonnen over hun armen. De familie Simmeren behoorde tot de laatste Joden die Amersfoort moesten verlaten, vermoedelijk op 15 april 1943. Is het met hen net zo gegaan als met de grootste groep, die al op 21 augustus 1942 weg moest? Men mocht alleen wat boven- en onderkleding, keukengerei, beddengoed, een kachel en brandstof meenemen. Deze bezittingen werden in de vroege morgen met wagens van de firma Van den Hoek opgehaald.

Na het vertrek van de burens stond er opeens een glazen karaf op een kastje in onze voorkamer, de 'mooie' kamer. Het zonlicht werd veelkleurig gebroken in de facetten van de stop. Vader vertelde later dat hij de karaf van de buurman had gekocht, om hem aan contant geld te helpen. Er kwam een NSB-gezin in het huis van de Simmerens wonen. Na de oorlog moesten ze het huis uit, maar de Simmerens kwamen niet terug. Mijn vader vermoedde dat zij het niet overleefd hadden.

14 MEI

Ik heb de karaf van moeder gekregen, omdat ik wil uitzoeken of er nog verwanten van de burens in leven zijn. Ik kan de karaf teruggeven, als herinnering aan de vermoorde familieleden.

Moeder vertelt dat ze na haar huwelijk in 1936 vrijwel gelijk met de familie Simmeren in de Anton Mauvestraat is komen wonen. Over mijn vader zegt zij: 'Jo maakte wel gemakkelijk contact met mijnheer Simmeren, over de heg. De burens hadden één dochtertje, Frieda; ze was een jaar of acht. Je vader had een onderduikadres voor ze, maar ze wilden niet. Later had hij een plek alleen voor het dochtertje. Maar ook daar gingen ze niet op in. Om hen aan wat geld te helpen heeft Jo de karaf gekocht; zo'n karaf was niet iets wat bij ons hoorde. Ze hebben ook nog wat dingen bij ons ondergebracht. Al de dag nadat ze waren vertrokken is hun hele huis leeggemaakt. "Ze" kwamen ook bij ons de spullen halen. Het kwam toen nog niet bij me op om daarover te liegen. Maar van de karaf heb ik niets gezegd, want die hadden we gekocht.'

23 MEI

Ik kom toevallig enkele boeken tegen over de Joodse gemeente van Amersfoort. Was Herman van Gelder, die bij

De familie Simmeren woonde in het derde huis van rechts, de familie De Gans in het tweede. Ansicht van H. Overeem, circa 1937 (Archief Eemland).

ons in de Anton Mauvestraat ondergedoken is geweest, ook een Jood? Als dat het geval is hebben vader en moeder toch behoorlijk risico durven nemen.

26 MEI

Vanmiddag ben ik naar het Joods Historisch Museum geweest. B. Simmeren komt voor in het indrukwekkende dagboek van Jules Frank, over de laatste maanden van de Joodse gemeente van Amersfoort. Bekende namen duiken op, zoals Van Raalte en Rintel met hun winkels in de binnenstad. Het schokt en onthutst wat ik lees; wat weet ik weinig. Jarenlang liepen we elke zondag naar onze gereformeerde Grachtkerk (nu theater De Lieve Vrouw); dan kwamen we langs het huis van Oldenbarnevelt (naar later bleek een onderduikplek) en de synagoge.

In de registers van Westerbork vind ik leden van de families Zimmeren en Simmeren die niet teruggekomen zijn. Daar staan ook mijn burens bij:

Vader: Benedictus Simmeren. Geboren te Groningen 14-12-1898. Overleden te Sobibor 9-7-1943 (45 jaar oud).

Moeder: Henderine Simmeren-Noort. Geboren te Amsterdam 24-1-1898. Overleden te Sobibor 9-7-1943 (45).

Dochter: Frieda Simmeren. Geboren te Amersfoort 17-6-1925. Overleden te Sobibor 9-7-1943 (18).

Later vind ik op het NIOD nog dat de familie Simmeren op 6 juli 1943 op transport is gesteld. Nu besef ik dat er geen enkel familielid meer over is. Ik kan de karaf niet meer teruggeven.

27 MEI

Ik ontmoet drie vroegere burens, de gezusters Douma, allen rond de 90 jaar oud. Als ik het gesprek op de familie Simmeren breng barsten de dames los: 'Och, het is zo vreselijk wat er met ze gebeurd is. Dat wisten we toen niet. Ze hadden het op het laatst zo slecht. We hebben er nog wel

eens handdoeken gebracht. Ze hadden haast niets meer.'

GERAADPLEEGDE LITERATUUR

■ Kees Ribbens, *'Zullen wij nog terugkeeren'*

De Jodenvervolgning in Amersfoort tijdens de Tweede Wereldoorlog (Amersfoort 2002)

146-147, 153-154 (met het dagboek van Jules Frank)

■ Simon van Adelberg, *De Joden van Amersfoort. Rondom de geschiedenis van de oude sjoel* (Amersfoort 1977)

■ J. Zwarts, *De Joodsche Gemeente van Amersfoort. Gedenkschrift samengesteld ter gelegenheid van haar synagoge, 5847-5687 1727-1927* (Amersfoort 1927)

Henk de Gans (Amersfoort, 1938) was tot zijn pensioen in 2003 docent Demografie aan de Universiteit van Amsterdam.

29 JUNI

'U hebt toch ook de evacuatie in mei 1940 meege maakt?,' vraag ik moeder. Ze antwoordt: 'Maar dat was vooral ook leuk geweest, in Bergen (NH). Daar zeiden de Simmerens dat ze zo blij zouden zijn als ze weer naar huis zouden kunnen. Je vader zei toen: "Verwacht er niet te veel van", want hij was op de hoogte van wat er met de Joden in Duitsland gebeurd was.'

30 NOVEMBER

Ik bezoek mijn vroegere buurmeisje Willy Pennings, die een paar jaar ouder is. Ze heeft gezien dat de Simmerens weggevoerd werden. Het verzamelpunt voor de Joden uit de buurt was de brede stoep vóór het postkantoor van Overeem, tegenover onze huizen. De Simmerens hadden ook bij hen thuis spullen ondergebracht; gewone dingen zoals een wasbord. De gehele oorlog hebben zij een huis vol onderduikers gehad.

NOVEMBER 2011

Ik ga met het Nederlands Auschwitz Comité naar Auschwitz en Sobibor. Ik hoor dat de treinreis van Westerbork drie dagen duurde, onder onvoorstelbaar ellendige omstandigheden. In nog geen drie uur waren alle mensen vergast en verast. Ieder kan de namen van vermoorde familieleden en bekenden noemen. Ik noem Benedictus, Henderina en Frieda Simmeren.

2 FEBRUARI 2012

Vanochtend heeft de karaf van de familie Simmeren zijn bestemming gekregen. Ik heb hem overgedragen aan Museum Flehite. De karaf is tentoongesteld in de vitrine met nieuwe aanwinsten in de kelder.